

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 6.

V Ljubljani, 15. marcija 1884. l.

XXIV. leto.

O slabih nasledkih preobloženja učencev v ljudski šoli.

Mens sana in corpore sano.

Ex omnibus aliquid,
ex toto nihil.

Sicer se je o tej zadevi že toliko govorilo in pisalo, da ni lahko kaj novega povedati. Ker pa z zadovoljnostjo opazujemo, da govorjenje in pisanje ni ostalo glas vpijočega v puščavi, kajti mej drugim je bilo to tudi vzrok izdavi šolske novele, in ravnokar se dve šolski enkêti v dveh za Dunajem največjih avstrijskih mestih, v Pragi in Buda-Pešti, bavite s tem vprašanjem; in ker bode menda tudi kranjska deželna učiteljska konferéncija letos zborovala, ne bode tudi ona smela tega predmeta z nemari puščati, — vse to nam daje povod, spregovoriti vender še nekoliko besed o tej važni reči, da se ista v pravem času vsestransko premotruje.

Ker pa več oči več vidi, pogledjmo najprej, kakih misli ste o tem omenjeni enkêti naših sodržavljanov ob Veltavi in Dunavu.

Praška enkêta je motrila to reč z zdravstvenega ozira, ker se v tem mestu že nekaj let opazuje žalostna prikazen, da posebno šolska mladina prvih dveh let nenavadno močno boleha in umira. Zaradi tega ta enkêta nasvetuje za šolsko mladež od 6. — 8. leta olajšave dvojne vrste: a) da naj ti otroci jeseni in po zimi prihajajo v šolo še-le ob 9. uri; b) da naj se vsaj v teh dveh letih z učenjem ne pretirava, tudi naj se jim odloči manj šolskih ur; deklice naj bodo pa v tej dobi ročnih del popolnem proste.

V svojem poročilu navede enkêta tudi razloge za te olajšave, poudarjaje posebno dvojno: a) da se je po zdravnikih strokovnjakih zadnjih petnajst let 50.000 šolskih otrok opazovalo, ki so prišli z zdravimi očmi v šolo, koji so pa ravno v prvih dveh letih dobili klico kratkovidnosti, katera se je v teku šolske dobe izcimila v to očesno bolezen; kajti kakor ves človeški organizem, je tudi oko v tej dobi najbolj vzobrazljivo, ako se mu dá pravo smér, ostane zdravo, ako ne, se kaj rado pokvari; — b) da so otroci omenjene dobe že vsled menjave zobovja jako slabotni, koji že zavoljo tega lože dobé razne otroške bolezni; ako jih pa potem še šola s poukom preobložuje, se ni čuditi, če so žrtev onih bolezni.

To so poglavitni razlogi Praške enkête za olajšavo šolske mladine pri pouku.

Čujmo zdaj kaj govori šolska enkêta v Buda-Pešti o ravno tej zadevi!

Ta pa pretresuje to reč z didaktičnega in pedagogičnega stališča, sklicevaje se v svojem poročilu na te-le tri točke: a) da je preobloženje učencev ljudske šole provzročil

preidealno sestavljen učni načrt; b) po tem načrtu narejene šolske knjige; c) učitelji sami, katere ravno te knjige k pretiravanju zapeljujejo.

Slabi nasledki, iz tega izvirajoči so pa: a) da učenci, šolo zapustivši, vsled bavljenja s preraznimi predmeti, ne znajo niti verskih resnic svojega veroizpovedanja, niti gladko brati in razločno pisati, najmanj pa še računiti; b) da se vsled preobilnega pečanja z realijami vzgoja mladine skoro popolnem zanemarja.

Da bi bilo moč vse te nedostatke odpraviti, nasvetuje enkêta pregled učnega načrta osnovnih šol po strokovnjakih in po novem načrtu sestavljene učne knjige.

Tako tedaj nameravajo Čehi in Madjari olajšati pretežko breme svoji deci, koja národa sta toliko srečna, da imata ljudsko šolstvo osnovano čisto na národni podlogi.

Če pa slišimo ta dva národa in tudi Nemce tožiti o preobložitvi šolskih otrok, katerim doní na ušesa v šoli pri vseh predmetih izključljivo mila materinščina, kakšen opravičen glas smemo o tej zadevi povzdigniti še-le mi Slovenci, kojih pomilovanja vredna deca se še vedno, v pravem pomenu besede, trpinči v ljudskih šolah tù z nemščino, tam z italijanščino, zarad česar se morejo drugi res potrebni predmeti zanemarjati in zdravje šolske dece pokvarjati! In kje preostaja za vzgojo kaj časa? Za nas je posebno zanimiva izjava Praške enkête. S kako zares materino skrbjo pazi na otroke prvih dveh šolskih let! Kako je pa pri nas? Čisto nasprotno; kajti ravno otroci spodnjih dveh razredov se morajo (menda za polajšek!) naučiti njim popolnem nerazumljivega nemškega čitanja in pisanja, če ne, jim je pot v višje razrede zaprta!

Zato izrekamo v drugo željo, da bi se v letošnjih velikih počitnicah sklicala deželna učiteljska konferencija za Kranjsko; kajti tudi učni načrt za naše ljudske šole je v marsičem preidealno; kaj dobro bi torej bilo, da bi se priredil za naše razmere in potrebe.

Ženska vzgoja.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

26.

Ali umirili so se tudi naši razburjeni duhovi. Utrujene roke popustile so kepe; sklenilo se je pomirje do družega dné. In vrnili smo se borilci zopet k mirnim pravilom. Toda motiš se zopet, dragi bralec, ako meniš, da smo šli zdaj v hišo, morda leč za peč; motiš se, še enkrat ti rečem. Naše mirno opravilo je bilo, postaviti sneženega moža ali sneženo babo. Ta mož je moral stati pri vsaki hiši, kjer so stanovali otroci. Čim večega, čim popolnišega sneženega moža je naredil kdo, tem bolj čislan je bil; in na tak počislek smo bili ponosni.

Zdaj so sneženi možje užé zeló redki. Bojim se, da bodo čez par let užé prišli v mitologijo. Morda ga bodo čez tisoč let šteli pisatelji užé mej bogove, ter pisali n. pr. o njem: „Sneženi mož, po latinski: „vir sive deus nivalis“, bog zime. Častili so ga po dvoriščih, ter stavljali mu snežene kipe. Darovali so mu oglje, katero so mu vtikali v oči, in korenje, katero so mu vstavljali v ono mesto, kjer imamo mi nos“. — In kdo bode zakrivil to zмотo? Kdo drugi nego naša zdanja mladina! Užé, ko bodemo mi sivi in stari, bodemo pravili o sneženem možu svojim vnukom tako, kakor nam pripovedujejo zdaj stari ljudje o Pasjeglavcih in Rokovnjačih.

Zato otroci, zdramite se! Narejajte zopet pridno sneženega moža, da se čisto ne pozabi njegova podoba! Gorjé vam, ako zakrivate, da nam bodo podtikali pozni zarodi sneženega boga, v katerem ne vemo nič.

Ali veste, ljubi moji otročiči, da zima nareja tudi led? Odpustite mi, da vas vprašam tako preprosto. Toda opravičeno se mi zdi to vprašanje, kajti vi mi sedite dan danes preveč za pečjó. Ali se znate tudi drsati? Drsanje, ljubi moji, je lepa in dobra telesna vaja. Vašim dobrim starišem se vé ni prav všeč ta vaja. Imajo celó prav dobre vzroke, da so zoper drsanje. Pravijo, da se podplatje na črevljih kaj radi obrabijo. Ali tudi temu se lahko pomaga. Navežite si deščice na podplate, in obrabili bódete le deščice. Kakovo dirjanje je bilo nekđaj na drsalnicah! Drsajo se sicer tudi še dan danes nekateri otroci; a v njih drsanji ni nobene metode, nobene razlike. Današnje drsanje je podobno prav hlapčevskemu delu. Kako različno smo se drsali mi! a) Stojé, b) čepé, c) po obeh nogah, d) po eni nogi, e) samoteš, f) po dva na enkrat, g) po pet, po deset, h) držé se za roke, i) za pas, j) za vrat i. t. d.

Tako je bilo po zimi. Ali, ako je zima trajala še tako dolgo, ako nam je nako-pičila še toliko snega, vender morala se je umakniti vzpomladi. Komaj je posijalo prvič vzpomladansko solnce, prišle so na vrsto male kamenite kroglice, tako imenovane „nike“ ali „nize“, „fernikole“ ali „nikole“. Je li to imé slovensko, ali ne, ne vem. Tudi se ni nikdo izmej nas brigal, kje ima ta samostalnik svojo koreniko, toda belili smo si glave mnogokrat, kje vzeti nike, kadar nam jih je zmanjkalo. Prav majhene nike imenovali smo grah.

Dolgo vender ni trpelo to „nikanje“. Čemu tudi? Saj smo imeli dovolj iger. Za tem smo se igrali „za knofe“, potem „za peresa“, in slednjič je prišel tako zvani „ristonz“. Pač dragi bralec, to imé je nemško, toda slovenskega samostalnika za ta pojem nismo poznali. Kar se tiče jezika, nismo bili izurjeni posebno. Po šolah smo se učili obeh jezikov, a nobenega nismo znali posebno. In v našem govorjenji smo rabili oba jezika, če je treba bilo, kar v enem stavku. Ako se nismo mogli naglo domisliti, kako se reče to ali ono slovenski, namestili smo to z nemško besedo. Dobro je moralo biti tudi. Zato si našel tudi v našem jeziku besed, ki so imele slovensko deblo in nemško končnico, in nasprotno. Kako so govorili nekateri izmej nas, o tem čuj ta-le izgled: Nekov moj sošolec je izrekel nekđaj v celi svoji jezikovi nedolžnosti: „Du Papa, der Kužek will aber nicht die Kobilcen fressen“.

Imenovane igre: nikanje, za knofe, za peresa in „ristonz“ igrale so se vzpomladi. Poleti so prišle na vrsto zopet druge igre, ki so trajale do zime. Kar jih še vem, hočem ti jih našteti. Bili smo žogo, lovili slepe miši, skrivali smo korobač, bíli smo svinko, bližali smo, dalje igrali smo skrivalnice, „eins, zwei, drei pofošken“, man'co, „mož ali cifra“, i. t. d. Preden smo začeli kako igro, stopili smo v kolobar, in eden je začel šteti: „An-doj, trta-noj, si-vi, kompa-ni, serba-raka, tika-taka, vija-vaja, ven“. — Tisti, kateri je bil zaznamvan z besedo „ven“, izstopil je iz kolobara, in drugi so bili zopet šteti, tako da je slednjič ostal eden, ki ni bil „ven“, in ta je moral prvi nas loviti, ali je moral biti prvi „slepa miš“ ali kaj enakega.

Kdo je iznašel ta „an-doj, trta-noj“, tega ne vem, dragi bralec. Užé v mojih mladih letih ga ni poznal nobeden. Prav duhovit človek menda ni bil.

Spisje v ljudski šoli.

(V. Burnik.)

Najiminitnejši, a tudi naj težji učni predmet v ljudski šoli je jezikov nauk. Vsi drugi predmeti so jezikovemu nauku podređeni; vsi se naslanjajo nanj, ž njim so v najtesnejši zvezi. Ljudski učitelj se zaradi tega tudi pri pouku drugih učnih predmetov

nikdar ne sme oddaljevati od pravil jezikovega nauka. Učiteljeva dolžnost je, da pri vseh učnih predmetih gleda na to, da se učencu množi miselni zaklad, da se mu odpravljajo naopačni izrazi, slabi pa popravljajo ali nadomestujejo z boljšimi. Naloga učitelju pa je tudi, da učencu pomaga, da se more o vednostih, katere si je v posameznih učnih predmetih pridobil, v pravilnem jeziku izraževati. Smoter jezikovemu nauku je tedaj: učenec mora prav razumevati, kar je od drugih v materinščini slišal; mora si pa tudi pridobiti toliko zmožnosti, da bode mogel drugim svoje misli dobro in gladko razodevati. Jezikov nauk sam na sebi pa ima dvojno stran: teoretično in praktično. Teoretično vadi se učenec jezika v slovnici in v pravopisji, praktično pa v spisji, katero je vsakako najvažnejši del jezikovega nauka. Spisje je kakor venec vsemu jezikovemu nauku, glavno sredstvo duševnega razvoja in neovrgljivo spričevalo dušne zrelosti, — zrcalo, v katerem vidi vsak učitelj sam sebe, slika, ki predstavlja vso šolo z učiteljem vred. V novi šoli se samostavno spisovanje bolj čišla in napreduje, kakor je bilo nekdanj tu pa tam v navadi. Predno se učenci vadijo spisovati, morajo se vaditi govoriti. Govorne vaje so tu glavno sredstvo, s katerim moremo doseči, da bode učenec kdaj mogel svoje misli jasno povedati. Takoj s prvim šolskim dnevom mora se pričeti vplivati na učenca, da začénja misliti; gledati se mora na to, da učenec dobi o vsem, kar mu ponuja narava in vsakdanje življenje, prave jasne pojme. Da se pa učenec začne dobro zavedati o rečéh, ki ga obdajajo, treba dokaj časa. Zrnje, katero je učitelj otroku vsadil, potrebuje skrbne učiteljeve vzgoje, predno začne kaliti in se razvijati. Zatorej se tudi prva šolska leta ne gojé spisne vaje, v katerih se že nekaj od učencev zahteva; v teh letih mora se učenec navaditi iz govornih vaj in iz knjige toliko slovnice in pravopisja, da se mu ne bo treba toliko boriti s črkami, kadar mu bode naloga zapisati to, kar je slišal ali čital. Prvi šolski leti ste spisju največ le pripravljalni pouk, katerega ljudska šola imenuje nazorni nauk. Ta nauk je v prvih šolskih letih središče, okoli katerega se suče ves pouk drugih učnih predmetov. Kdor se ni navadil reči, prikazni in dogodeb natančno in z razumom opazovati, ta tudi o njih nikdar svojih misli ne bode mogel jasno izraziti. Prave spisne vaje, pri katerih se od učenca že nekoliko samostojnosti o izrazu tirja, začno se v drugi polovici tretjega šolskega leta, oziroma v III. razredu ali oddelku. Spisne vaje, ki se prično v II. razredu (oddelku), so največ le prepisovanje iz knjige in s table, odgovori na kratka vprašanja in napisovanje reči.

Kakšne naj bi bile spisne vaje učencev v zadnjih oddelkih ljudske šole?

Take izvestno ne, v katerih bi moral učenec izražati svoje samostalne misli; zadovoljiti se moramo z nekoliko dobrimi spisi. V ljudski šoli ne moremo učenca pripraviti do kake posebne samostojne spretnosti v spisovanji. Izrek, da se človek pozná po pisavi, uresničil se bode v učencu še le v poznejih letih, ko mu njegove misli obogaté z jedernatimi izrazi, ko si bode v vsakdanjem življenji nabral mnogokušenj.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

v

XVIII. veku.

2. Evangelia inu Lystuvi. Na use Nedele inu imenitne Práznike, ceilga Léita po Cathóliski viži, inu po tēh ponovlénh Mašnih Bukvah rezdeleni. Usem Cathóliškim Slovenskim Cerkvam, stuprau v' krainski Deželi, k' dobrimu, iz Latinskiga na

Slovenski Jezik zvejstu preloženi, inu z' novic popravleni. S' Perpuscéjnom Gnadliviĝa inu Vissoku Vredniga Firšta inu Gospuda, Gospuda Sigismunda Felixa, Sedemnaistiga Lublanskiga Škoffa, na Suitlobo dani. Labaci, Imp. I. G. Mayr, Incl. Prov. Carnioliae Typ. et Bibl. Anno 1730. 8. 416.

Latinska posveta je knezu in škofu „Sigismundo Felix Ex Comitibus de Schrattenbach“ ter kanonikom stolne Cerkve. V njej se spominja pisatelj škofijskega vstanovitelja, potem prvega škofa, in posebej tistih, ki so se borili zoper novoverstvo. Pod slavnim T. Hrenom prišlo je novo evangelije (ad puritatem Romanae fidei in flavonicum idioma traductum) l. 1612 na svetlo; drugič na povelje škofa Jožefa (Com. de Rabatta), oskrbel J. L. Schönleben l. 1672; sedaj spet l. 1730 nekoliko lepše v besedi in v pravopisji. Hvalno se spominja novega duhovskega semenišča in nove velike knjižnice (Episcopale Alumnorum Collegium . . publica Bibliotheca . .). Podpisan je bukvar J. G. Mayr. — V predgovoru zavrača čitatelja na nedavno tiskano „Grammatica Slavonica“; hvali, da je pričujoče evangelije mnogotero popravljeno in zboljšano, ter našteva nekatere posebnosti o povdarku, naglaskih (ad facilitandam pronunciationem accentibus abunde provisum), o kratkem in dolgem s, sh, f, fh, o črki y itd. Kopitar sumi, da je beseda še P. Hipolitova (S. 109).

Vredba je skoro popolnoma po Schönlebnu: Evangelia inu Lystuvi — Passion — (str. 1—356); Molitva po Pridigi, Karsčánska gmajn Spúvid (str. 357—362); Chatholiške Peissmi (363—384): Božična I. II. Desset Zapúvidi v' Postu. Velikonočna. Finkušna. Od Divice Matere Mariae v' Adventu. Čez Leitu. — Nove so: Cantus de Ascensione Domini (»Jesus je šál góri v' Nebú: vesseli se Maria. — K' Svojmu očú Nebeškimu: Kyrie elejson, — Prossi Bogá za nass: O Maria« itd.). Planctus B. Virginis sub Cruce (»Žalostna je Mati stala — Pod križám milu jokala itd.«). Cantus B. Virginis per Annum (»Od Mariae zapejti, — Moja duša žely — Nadluga razodejti — Materi Divici, — O Mati te Gnade — Kir vupanje ima náte — Nigdár tigá nezápustiš itd.«). Cantus de X Praeceptis (»Kir hoče v' Nébu priti, — Ta ima ohraniti — Te desset zapúvidi, — Aj vjéruj v' eniga Bogá — Lubi ga iz celligá sercá, — Inu tudi tvojsa bližnigá, — Kyrie eleison, Christe eleison itd.«). Antiphona et Oratio contra luem (»Zvezda nebeška je zpulila, — Kir je doyla Gospud Bogá — Smertno kugo, kir je zadyla, Eva Mati ludstvá vsiga itd.«). Catechismus (Skuzi Povpráške inu Odgóvore). Molitve. Sueti Anton Paduanski (str. 385—416).

Besedo in pisavo kaži: S. Paula Apost. Lyst na Rim. v' 13. Postavi: „Bratje: Vy vejste, ura je túkaj, de se my od sna obudimò. Zakaj naše izvelfčajne je zdaj bližej kakòr tédáj, kir smo vjerováli. Nuč je miníla, dan pak se je pèrbližal. Zatú odvèrzímò della te tèmme, inu oblecimo oróžje te lučy. Hodímò poštenu kakor po dnevi: nikár v' požrešnosti, inu pyánosti, nikar v' póstelah, inu v' nečistosti, nikar v' zupérstvah, inu v' kujájnu: tèmúč oblecíte Gospuda Jezusa Christusa“.

3. Evangelia inu Branie. Na Nedele inu Praznike čez celu leitu, iz Latinskiga na Crainski jezik svestu, inu skerbnu preložene, popraulene, inu pogmerane. Iz perpušeniam Gnadliviĝa, inu vissoku uredniga Firšta, inu Gospuda, Gospuda Sigismunda Felixa Sedemnaistiga Lublanskiga Škoffa etc. na Svetlobo dane. Labaci Typis A. Fr. Reichhardt. Supt. J. B. Volusij et J. B. Blanck, 1741. 8. 456. 78.

Na drugi strani je sprelepa latinska molitev sv. Ambrozija pred pridigo. Za njo posvečba spet knezu in škofu Sigismundo Felici Ex Comitibus de Schrattenbach, v kateri se pravi, da je novo evangelije „ad normam idiomatis, uti in meditatio Carnioliae in usu est“; semenišča duhovskega pa knjižnice ne omenja. Predgovor do čitatelja je posnet po Schönlebnovem: „Bene videtur dixisse olim quidam de lingua Carniolica: Linguae

hujus ignaris nulla praecepta sufficiunt, peritis vix ulla sunt necessaria . . . Scribamus igitur uti quidam olim prudenter dixit, more linguae, loquamur more regionis, et patriae“. V škofijskem odobravanji se bere: „Epistolas et Evangelia nunc denuo per viros peritos ad hunc finem a nobis deputatos accurate revisa: adaucta ad normam linguae Carniolicae in metropoli Labacensi usualis exposita . . .“

Vredba: Index seu Repertorium Evangeliorum . . Evangelia inu Branie (str. 1—422). Molitou po Pridigi . . Keršanska gmain spoud (428). Catholiške Pessmi (429 — 456): Adventna. Božična I.—III. Postna (Od teh deset Zapoudi Božyh). Od Terplenia Jezusoviga (»Premisli ô človik grešni, — Kai je terpil sam Bug večni, — Za me, za te je umerl, Skuz to nam nebu odperl itd.«). Od Žalostne Matere Bošie. Velikonočna. Na dan Jezusoviga V' nebu hojenja. Finkuštna. Od Matere Marie Divice, katera se prou raima per Božyh potih (Tauženkrat si ty češena, — O Maria rožen cvet, — Tvoje glihe ni nobena, — Take nima celi svejt, — Kar se kuli rožic znaide, — Nobena toku šlahтна ny, — V' tebi se vsa milost snaide, — Ah: dodely jo meni ty itd.«). Od Matere Bošie čez lejtou. — Catechismus (1 — 32). Litanije od preslatkiga, nar svetejšiga Imena Jezusa. Lauretanske. Od ussih Svetnikou (33 — 59). Kratku Rezločenie Christianske Vere (Na vižo ene historie . .). Kratku rezločenie teh zaderh, ali spotik tiga Zakona (str. 60—78).

V besedi in v pisanji vidi se sprememba na pr.: „Bratje: vi veiste, ura je tukei, de se my od spania obudimo. Zakai naše izveličanie je bližei, koker tedei, kir smo verovali . . Hodimo poštenu . . nikař v' kregu, inu nevošlivosti (nam. v zuperstvah inu v' kujajnu . .)“. Rim. 13. — Passion (105): „Kader se je perbližoval praznik teh oppressnih kruhov, kateri je imenovan Velikanuč, je Jezus k' svojim Jogram rekal: Vy veiste, de bo čez dva dny Velikanuč, in syn tiga človeka bo izdan, de bo križan. Tedei so se vkup zbrali ti vikši teh Farjou, inu Pissarij, inu Starši tiga folka, na dvor tiga vikšiga Faria, kateri je bil imenovan Caiphas: inu so svit deršali, koku bi Jezusa pregnanu vieli, inu vmorili, ony pak so se tiga folka bali, inu so rekli: Nikař ob tem prazniku, de kie en hrup med ludmy navstane itd.“

4. Evangelia inu Branie. Na Nedele inu Praznike čez celou leitu, iz Latinskiga na Krainski jezik zvestu, inu skerbnu preložene, popraulene inu pogmerane. Z' perpušeniam Gnadliviga inu visoku vredniga Firšta inu Gospuda, Gospuda Leopolda Josepha, Devetnaistiga Lublanskiga Škofia etc. na svetlobo dane. V' Lublani. Per Johann Georg Heptnerju, 1764. 8. 420.

Vsebina je — brez posvetbe in predgovora — najprej: Precatio a s. Ambrosio. Index. Evangelia inu Branie . . Passion. (str. 1—300.). Molitou po Pridigi . . Keršanska gmein spoud . . Viera, vupaine, lubezen, grevenga, želé ss. Sacramentou (301 — 307). Katholske Peismi (308—337): Brez Postne — ste novi: Pange lingva Krainsku (Hvalimo, inu molimo — Tu svetu Rešnu Telu, — Sveto rešno kry častimo — K' našimu odrešeinu. — Od Zveličarja prelita — Za vse volnu človeštvu itd.«). Hvalen bodi Jezus Kristus (Na vse večne čase. — Vselei Boga hvalite — Keršanske serca vse: — Vzdignite vaše glase: Hvalen bodi Jezus etc.«). Katechismus. Ene in druge svete Lytanie, inu Molitve. Kratku Rezločenie Kristianske Vere. Kratku rezločenie teh zaderž tiga Zakona. Viža moliti ta sveti Roženkranc (338 — 420).

Primeri: „Koku ti pak vidiš ta pesder v očesu tvoiga brata, bruna pak, kir je u' tvojim očesu, napremiš? Ali koku moreš ti h' tvoimu bratu reči: Pusti brat meni ta pesder iz tvoiga očesa vzeti: Inu ti tiga bruna, kateri je u' tvojim očesu, navidiš? Hinavec, izpravi poprei ta brun iz tvoiga očesa: Inu potler gledei, de izpraviš ta pesder iz očesa tvoiga brata.“ Luk. VI. 41. 42.

Evangelia inu branie. 1741. „Der Besorger dieser Ausgabe war, der allgemeinen Tradition zu Folge, der Pfarrer J. L. Paglovic“. — Evangelia inu branie. 1754. „Zweifelhaft; indem diese Ausg. nur von Jožef Hasl in der Vorr. zu s. Sveti post 1770. 8. erwähnt wird, wo aber die Jahreszahl 1754 statt 1764 verschrieben oder verdruckt sein könnte“. — Evangelia inu branie. 1764. „Die 2te Aufl. der Paglovicischen Recension, vermuthlich von ihm selbst besorgt, mit etwas veränderter, zum Theile verbesserter Orthographie. Vgl. Kopitar S. 121—127, wo auch, wie auf der Tafel zur S. 157, einige Proben daraus (Šafařik Slow. Schrift. S. 101).

VI. France Mihael Paglovic, r. v Kamniku 26. sept. 1679, nekaj časa ondi mestni kaplan, od l. 1705 vikarij ali župnik v Šmartinu na Tuhinjskem, kjer je umrl 11. febr. l. 1759. Bil je velik dobrotnik ljudem in cerkvam v življenji in po smrti po svojih koristnih vstanovah, v katerih se je podpisoval: Franz Michael Paglovitz, Artium et Philosophiae Magister et Theologiae Licentiat. — Vredoval je baje

1) Evangelia inu Branie l. 1741 in 1764. — Sam se je v tiskanih knjigah podpisoval: „Skuzi eniga Mašnika iz Gorenske Crainske strani“. — Napak se v Kopitarju in po njem v Šafařiku zove: **J. L.** (Janez Ludvik cf. Schönleben) Paglovic; prav pa po krstnih bukvah v Kamniku: France Mihael. — V škofijskem potrjenji, ktero je dal vesoljni namestnik J. J. Schilling, se bere: Epistolas et Evangelia nunc denuo (1741) per viros peritos ad hunc finem a nobis deputatos accurate revisa etc. — Mogoče, da je mej temi učenjaki bil tudi Paglovic; teže pa je verjeti, da je na kmetih, v svoji starosti, vravnaval še „Evangelia inu Branie l. 1764“, kedar je umrl bil vže l. 1759. — Japel ga tudi hvali, da mu je bil učenik v slovenščini ali kranjščini. Morda je deček iz Kamnika hodil v Šmartino k njemu, ali pa, da je prebiral marljivo sebi na korist knjižice njegove. — Spisal je namreč:

2) Tobiove bukve, tu je suetiga pisma stariga testamenta historia svetih navukou polna od tiga stariga Tobia, inu niegoviga synu, na crainski jezik suestu prelošena. H' timu so se perdiale ene lepe viže nu manjere bogu služiti, nu sueti ray si saguišat, sa gmain ali kmetiske inu deloune ludy, vsete nu posnete z' enih nembških bukvic skuzi mujo eniga Mašnika z' gorenske Crainske strani. U Lublani skuzi A. F. Reichardta 1733. 12°. 307. — II. Tobiove bukve v' Lublani 1742. — III. Zvesti Tovarš engu sledniga Christiana, katiri skuzi ta Catechismus, ali potrebni Keršanski Navuk niemu kaše to pravo pot pruti Nebessam, inu skuzi te Tobiove bukve, ali historio od Tobia. Inu skuzi dvanaist Regelce ga vučy po tajsti prou hoditi, inu skuzi ene, inu druge Molitve za Božjo pomuč prossiti k' nucu mladim, inu starim, ledig, inu zakonskim, gmein, inu delounim ludem. Ukup zložene, inu pobulšane v' druk dane. Skuzi eniga Mašnika iz Gorenske Crainske strani. Na prevolenie vikši Duhoune Gosposke. Labaci, Typ. J. Fr. Eger, Incl. Pr. Carn. Typogr. A. 1767. 8. 198. — Škofijsko privoljenje je dano 30. marca 1760; torej je še mogoče, da je ranjki Paglovic vravnal tudi le-to knjigo, v tisku pa so jo popravljali pozneje mu drugi. — Catechismus str. 1—73 je po prejšnjih evangelijih. Tobiove bukve str. 74—117. Regelce str. 118—198. Index, ali Cagar teh Navukou, Molitouc inu drugih lepih rečy, katire so zapopadene v' tih Bukvah.

Na primer bodi iz Predgovora: „Lete Bukve so en tal S. Pisma poune navukou za mlade, inu stare, ledik, inu zakonske ludy, kir naprei nesso to svetu žiulenie tiga stariga, inu mladiga Tobia . . . De bi tudi ti, kir samu slovensku znajo, se mogli teh Tobiovih Bukou branie, inu poslušania poslužiti, inu za en špegu, ali regelco svoiga žiulenia taiste imeti, se je pred maihenimi lejti ta muja perložila te Bukve na Krainsko spraho, koker se v' Gorenski Krainski strani govory, z' veliko skerbjjo, inu susebnim

spregledaniam preložiti, inu v' druk dati dokler pak so že vse taiste pokuplene, inu jih ni več dobiti, njih dosti pak tajstih zupet žely imeti, so se supet zdej v druk dali že ta tretjikrat (str. 74. 75). — Regelce, Ali Viže Bogu služiti. Susebnu za gmein deloune, inu kmetiške ludy. Posnete več tal z' enih nemških Bukvic imenuvanih Geistliche Bauern-Regeln, k' timu so še drugi nucni iz drugih Vučenikou Bukou vzeti navuki se perložili. Od tih Regelc se prou žiher reče: Hoc fac, et vives, sturi toku, koker te Regelce tebe vuče, toku boš šivou tukei na tim sveitu v' Bošji gnadi, inu žegnu, na unimu sveitu pak v' tim večnim isveličaniu (str. 118).“

3. Thomasa Kempensaria Bukve. V' katerih je zapopadenu to podvučenje, koku en sledni, bodi kakeršniga stanu oče, ima, inu zamore po Christusovim navuku, inu žiuleniu svoje žiulenie pelati, vižat, inu rounati, za Christusam v' pravi brumnosti hoditi. V' to Cransko okuli Lublane navadno Spraho skerbnu, inu suestu prestaule. Skusi dua Mašnika Petrinarja, inu Faimaštra iz gorenske Crainske strani k duhovnimu nucu tim Slovencom v' druk dane. Na pervolenie vikši Duhoune Gosposke. Labaci, Typ. A. F. Reichhardt. 1745. 12. 496. Index. Tabla teh puštahou, iz katerih se samore kdu lehka navučiti brati (cf. Šaf. Slow. Schrift. S. 48. 49). — Censura revisoris (P. A. Khallan) je dana „In Stain“ 27. dec. 1744; facultas Ordinarii (C. Peer Vic. Gen.) Labaci 20. jan. 1745.

V zglede bodi iz Predgovora: Ta imenitni . . preštimanj Vučenik Thomas Kempensaris . . Lete njegove slate Bukvice za volo teh lepih, inu svetih navukou so v' usse sorte sprah, ja cilu, koker spriča Henricus Somelius en imeniten Jesuviar v Turško spraho prestaule, inu nobene Bukve sunei svetiga Pisma nisso ble tulkokrat predrukane, koker so ble lete . . De bi tedej tudi ti lubi Slovenci inu Crainci tiga velikiga nuca inu fruhta, kateri skuz branje, ali poslušanje teh Bukvic se zadoby, se mogli poslušiti, inu k' nucu nyh dušic se delešni sturiti, se je ta mujo perložila taiste v' Cransko okuli Lublane navadno spraho preložiti, z' tako skerbjo, inu spregledaniam, de tudi ti gmein ludy bodo taiste lahko sastopili, sakaj eni, inu drugi navuki v' teh Bukvicah sapopadeni so tešku tudi tim Latincam sastopiti, de se pak bodo mogli sastopiti, so taki navuki za te gmein ludy taku resloženi, koker taiste ta Laški, inu Nembški iskladovic iskladajo, resložjo inu zastopit odkasujejo, dokler pri tem delu, to je, de so se lete Bukvice v' Crainsko spraho prestavile, so se taki Mošje pomujali, kateri te štiri sprah, Latinsko, Nembško, Laško, inu Crainsko so dobru znali, inu zastopili, de skusi to, kar v' Latinski sprahi je bilu tešku sastopit, je nekei ta Nembška, nekei pak tudi ta Laška, inu skorei leta nar več resložila, kaj je otel ta Vučenik z' en navuk nam naprei nesti“.

Caput V. Od branja S. Pisma. 1. V' Svetih pissanih bukvaah se ima ta gola resnica, inu nikar ta modra zgovernost iskati. To S. Pismu se ima z' tajstim Duhom brati, z' katerim je sturjenu. V' Bukvah bi imeli več naš nuc, koker to snažnu, ali vissoku govorjenje iskati. Toku radi imamo te andohtlive inu majhene vučenusti bukve brati, koker te, kir so vissoke inu globoke vučenusti. Na pusti se skuz preštimanje tiga Pissaria, kateri je te bukve popissal, ali složil, pregovoriti, nauprašej, aku je velike, ali mejhene vučenusti bil, samuč ta lubesen te čiste, inu gole resnice ima tebe k' branju uleči. Nauprašej, kdu je letu dial, ali rekal, temuč kar je tukaj govorjenu, letu si ti k' sercu jemli (str. 16. 17. — cf. I. Pater Hipolit. 3).

4. Sveta Voiska to je: Svetu podvučenje, koku ima ta človik čez souražnike te duše se štritat, inu usse hude želle premoistriti, skuzi to se h' pravi Brumnosti pouzignit po Navuku P. Lorenca Scupuli Ordna s. Cajetana. Iz Laške sprah v' Crainsko spraho prestaule, skuzi enga Mašnika iz Gorenske Crainske strani, zdej na pervu v' druk danu. Na pervolenie vikši Duhoune Gosposke. Labaci, Typ. A. F. Reichhardt. 1747. 8. 250.

Primeri iz Predgovora: „Kar vi lubi moy Crainci, ali Slovenci v' letih Bukvicah bodete brali, letu je nekadei vučil, inu spissal v' Laški Sprahi Ta vučeni, inu za niega brumnosti volo sylnu znani, inu imenitni P. Laurentius Scupuli . . . Po niegovi smerti so one v' usse sorte spraha preložene, inu prestaulene. De bi tedei tudi ti ludje, kateri samu Crainsko, ali Slovensko spraho znajo, ali pak drugi, kateri lete bukvice v' eni drugi sprahi nimajo, se mogli leteh prou nucnih, v' teh Bukvicah zapopadenih navukou deležni sturiti, se je en deželski Mašnik pomujal te zlata vredne bukvice v' to Crainsko, okuli Lublane navadno spraho preložiti, v' druk dati, inu to perložnost ussim sturiti, se z' timi nucnimi bukvicami preskerbiti . . . Leta Svetnik Franciscus Salesius je vednu lete bukvice bral, tudi drugim svituval: kateri žely, inu oče enu prou Bogu dopadljivo žiulenie pelati, leta ima toku dobru lete bukvice, koker te bukvice Thomasa Kempensarja brati, dokler kir Thomasove bukvice so za to dobre, de skuzi nyh navuke bode ta človik v' niegovi pameti resvitlen božjo volo, inu lepoto tih tudentou bel, inu bel spoznati, toku so pak lete bukvice za to dobre, de tiga človeka volo, ali serce volnu, inu perpraunu sturè, vsse to na pravo, inu Bogu dopadljivo vižo dapernosti, kar k' eni pravi brumnosti šliši itd.“

5. S. Lucie Andoht v' gorenski Kraynski strani. V' Dražgošah 1750. 8. — Izdal J. L. P. (t. j. Paglovic), pravi P. Marcus: „Totus libellus aeri incisus, sed plurimis mendis scatet“. Bibl. Carniol. (Šaf. S. 141). — „Es mögen noch mehrere Krainische Uebersetzungen den Pfarrer Pagloviz zum Urheber haben: aber er nannte sich nirgends; in jener von P. Scupuli's gestlichem Streit (Sveta Voiska, Laibach 1747), die nach Japel's Aussage gewiss von Pagloviz ist, heisst es bloss: skuzi enga Mašnika iz Gorenske Crainske strani etc. (Gl. Kopitar S. 124 — 127. Šafařik Slow. Schrift. S. 21. 101. 128. 133. 141).

Opis Krškega okrajnega glavarstva.

I. L.

(Dalje.)

Š m a r j e t a.

Zemljepisni del.

V župljánski občini je samo ena enorazredna ljudska šola. Župljánska občina šteje 2375 stanovalcev. Za šolo sposobne mladine je nad 200. V šolski občini so hribi: Vini-vrh, Kogel, Veliki Vrh. Skozi šolsko občino tekó potoki: Radulja, Toplica, Laknižica. Radulja izvira pri Trebelnem, teče skozi Škocijan, in se v Dobrovi v Krko izliva. Toplica izvira pri Toplicah v domači župnini, ter se pri Kronovem v Krko izliva. Laknižica izvira v Zgornjem Laknici, teče skozi Zbure in se pod Zburami v Raduljo izliva. Stoječih vodá tù ni, pač pa so zdravilne toplice, v katere se ljudje poleti iz daljnih krajev zdravit hodijo. Njive in travniki so v dobrem stanji, vinogradi tudi dobri, posebno v Melcah; gozdi pa so že precej izsekani; pašniki so dobri. Ljudje se pečajo razun kmetovanja tudi z živinorejo, s trgovstvom, z vinorejo. Ljudsko materijelno stanje je dobro; tudi so nekateri vmes prav premožni. Živina je v dobrem stanji, posebno konji v ravninah. Ljudstvo, zlasti mlajše, od 35—40 let, je precej omikano, starejše ne tako, kajti ni bilo poprej še šole. Mladi znajo skoraj vsi čitati, največ tudi pisati. Vasí je 18, in sicer: Radjula s 174 stan., cerkev na Cerovcu sv. Jakoba; Strmica s 151 stan., grajščina Kle-vevž (l. 1824. jo je; v stavi dobil Francoz Julij Jombart); Dóle s 69 stan.; Čelevec

s 106 stan.; Zbure s 122 stan.; Zalog na Vinici s cerkvijo sv. Martina, s 98 stan.; Vinica s 182 stan.; Osrečje s 98 stan.; Orešje s 138 stan.; Šmarjeta s 111 stan., župljánska cerkev sv. Marjete; Gorenjavas s 223 stan.; Dolenjavas s 91 stan.; Sterlac s 71 stan.; Brezovica s 140 stan.; Obrh s 49 stan.; Toplice s 185 stan. s cerkvijo sv. Štefana; Žaloviče s 253 stan. s cerkvijo sv. Urha; Sela s 144 stan. Potem je še cerkev v Slapih. Nekdaj so bili patri frančiškani pri tej cerkvi in so imeli stanovanja v Klevevžu. Druga grajščina je v Zbureh, in tudi ta spada h Klevevžu gosp. Jombart-a. Potem je še cerkev na Vinivrhu (sv. Jožefa). Nekdaj je bila na Vinivrhu še ena cerkev, sv. Volbinga, v katero je bila strela udarila, zato so jo leta 1816. podrli. Potem je še cerkev na Koglem, sv. Lenarta. Vseh cerkvá je 7. Farna cerkev in fara je od leta 1421.; prvi župnik ni znan, nima fara nič kronike.

Zgodovinski del.

Župljánska cerkev je popred kakor podružnica spadala k Beli cerkvi. Mej župniki se odlikuje najbolj zdanji župnik g. Janez Volčič, ki ima posebno skrb za cerkve, in je že župljánsko cerkev pa tudi druge zeló olepšal. Tudi je kot slovenski pisatelj na dobrem glasu. — Šolo je zidal Franc Teran pred kakimi 80 leti za svoje stanovanje; leta 1867. se je kupila ta hiša za šolo in predelala. Šola se je tukaj pričela leta 1856.; prvi učitelj je bil Janez Zupanec do konca leta 1862. To leto 30. septembra pa je na to šolo prišel učitelj Janez Kaliger. — Odlični šolski dobrotnik je bil gosp. Julij Jombart, umrl 11. febr. 1874. l. Velika dobrotnica šole je potem njegova sestra, Adela Jombart, katera dá vsako leto veliko denarja, da se obleče kakih 12 deklic in tudi toliko dečkov, in zraven tudi dostikrat podari še šolskih knjig. Na Gomilah pod Vinivrhom so gomile Keltov in drugih nevernikov; poznajo se veliki kopiči zemlje. Izkopali so razne starine in jih za Ljubljanski muzej odnesli. Našli so železne sulice, ročke, prstane, bronasto lepotičje, posebno lepe korale, piskre in kotličke. Taki grobi so tudi še pri Toplicah, Žalevčih, na Griču in še na drugi Gomili. V naši občini so trije kraji z imenom „na Gomili“.

T r e b e l n o.

Zemljepisni del.

Proti zahodu od Krškega mesta (45° 54' severne širjave in 32° 48' vzhodne dolžine) je na hribu 526·615 metrov nad morsko visočino vas Trebelno (naopačno pišejo nekateri Gorenji Mokronog [Obernassenfuss], ker Gorenji Mokronog je druga vas, kjer je bila poprej tudi župnina, a od leta 1803. je bila iz Gorenjega Mokronoga [Sv. Petra] prestavljena na Trebelno [Sv. Križ].) Ta župnina ima nekaj nad 3000 stanovalcev; v šolski okraj spada vsa župnina. Politična občina Trebelska pa brojí le 1967 stanovalcev. Za šolo sposobne mladine je okoli 330, a hodi je sploh okoli 250 v šolo, ker so nekatere vasí po dve uri od šole oddaljene. Vasí je v šolski občini 28 z blizo 560 hišami. Naj višji hribi v tem kraju so: Sv. Rozalija (1092'), Zglavnica, Jerenga, Kremen, sv. Vrh. Poglavitni potok je Radulja, ki izvira na zahodu od Trebelnega pod Gorenjem Zabukovjem, in teče na meji Škocjanske, Šmarjetske in Trebelske župnine. V Raduljo stekajo se razvun „Gostince“ tudi studenčine Ribjek in Cigan, ki dohajata od severa proti Radulji. Stoječih vodá, ribnjekov in podzemeljskih jezer tû ni; pač pa so prišli nekateri ljudje do podzemeljskih jam, ki so neki „strahovito lepe“. — G. Župnik-ovi na Trebelnem so kopali vodnjak. V nižini 12 metrov prišli so delavci do podzemeljskih jam (votlin), ki so neki proti jugozahodu obrnene. Ne dolgo potem kopal je blizo ondi neki posestnik v svojem vinogradu. Ko neko ploščo privzdigne, bil je prepad čez 7 sežnjev globok; šaljivo mu nekdo klobuk

vrže v oni prepad, in šel ga je lastnik iskat, ter okoli 7 sežnjev globoko prišel do dna. Pravil je, da so tu čudno lepi kapniki in da se od luči vse blišči. Trebelno ima največ hoste, gozde, pa tudi lepe vinske gorice se tu nahajajo, mej katerim je „Jeringa“ najimenitnejša; lepe gorice so pa tudi: Ostrvic, Bitovskagora, Čilpah, Boršti, Kamen, Bajhovec, Vinskivrh, Vinivršič in Padež. Travniki se ne nahajajo drugej ko v Statenberski dolini, pa sploh ti zadostujejo za domačo potrebo. Tudi njive, na katerih pridelujejo kmetovalci obilo pšenice, ječmena, ovsu in ajde, (rži ne veliko), tudi turšice, zadostujejo občini. Poglavitni pridelki so vender češplje (slive), katere se dobro prodajajo.

Mnogo denarja dobijo tudi prebivalci za laneno seme in vinsko skrl (Weinstein), ker se poslednjega vsako leto do 300 centov izvozi. Hruške, češplje in brinj se tudi domá porabi, ker je izvanredno veliko žganjarjev (menda okoli 40), ki potem svojo strupeno prežigo, zmešano s špiritom, na daleč okoli prodajajo do štajarske meje, do Lašič in Ljubljane. Ljudstvo sploh nij revno ter se kot kmetovalci z oblačilom še preveč šopirijo. Živinoreja bi se lahko bolj gojila, le žal, da imajo kmetje slabo pleme. Zarad omike se more ljudstvo pohvaliti, ker je malo odstotkov onih, ki bi ne znali brati in pisati. V šolski in župljánski okraj spadajo vasi: 1. Gorenji Mokronog z 10 hišami in s cerkvijo sv. Petra v Gorenjem Mokronogu; 2. Derečvrh s 17; 3. Trebelno s 30, farna cerkev sv. Križa na Trebelnem; 4. Maline s 7; 5. Čilpah s 13; 6. Vrh s 14; 7. Spodnji Zabukovje s 13; 8. Gorenji Zabukovje z 18; 9. Brezovica s 7; 10. Radnjasvas z 12; 11. Bitnjasvas z 15; 12. Ornuškavas z 14; 13. Roje z 11; 14. Statenberg z 14, (s cerkvijo sv. Martina in s pokopališčem. Grajščina Statenberg (šla je rimska cesta od Trebnjega proti Krškem ondod); 15. Podturn z 29; 16. Češnjice s 18; 17. Jelševce s 23, s cerkvijo sv. Antona na Blječemvrhu; 18. Čužnjavas s 35; 19. Strmec s 14; 20. Mirnavas z 20; 21. Cikava z 18; 22. Bognječavas s 17; 23. Gorenji Laknic z 29, s cerkvijo sv. Jošta v Zgornjem Laknicu, spada pod občino Mokronog; 24. Srednji Laknic z 19; 25. Spodnji Laknic s 24; 26. Sv. Vrh z 22, s cerkvijo sv. Marije na sv. Vrh; 27. Brezje z 8, spada pod občino Mirnapeč (okraj Rudolfovo); 28. Cerovec s 17 hišami in s cerkvijo sv. Urha v Cerovci. Na hribcu blizu Trebelnega je kapela sv. Rozalije, od kodar je kaj lepi razgled od Triglava do Brežic itd.

Zgodovinski del.

Valvazor ne omenja nekega gradu, ki je stal nekđaj pri sv. Petru v Gorenjem Mokronogu; imenoval se je „Solčni grad“ (Sonnenhof), in pristava je še zdaj pod imenom: „Solčni marof“ znana, pa vsled starosti je grad že razpal in tudi „marof“ bo kmalo. Razvaline gradú se še vidijo. Lastnik je bil nekđaj Sončar. Tudi je pri sv. Petru stara kapelica, o kateri se pripoveduje, da sta slovanska apostola sv. Ciril in Metod v njej maševala, in da je sploh to bila prva cerkev na Kranjskem. Da je zeló stara (vender dobro ohranjena), vidi se iz sloga zidanja; vsa je z lehkim kamenom delana. Zdanja župljánska cerkev, ki je bila poprej kot kapela sv. Mariji Magdaleni posvečena (zdaj je pa sv. Križ župljánski patron), bila je zidana leta 1780. in prvi župnik bil je č. g. Janez Rogelj, ki je za uboge župljáne zapustil ustanovo 800 glđ. Na hribu, kjer je zdaj cerkev, šola in nekaj hiš, bili so v davnem času vinski hrami; ko se je tukaj fara začela l. 1803., pripravili so tudi neki hram za stanovanje cerkvenikovo in orglarjevo; rednega šolskega pouka ni bilo, le duhovščina je otroke za spoved in sv. obhajilo kacih 6 tednov poučevala, cerkvenik in orglar je prostovoljno učil otroke nekaj brati, pisati in računiti. Kolikor je znano, bil je leta 1810. kot cerkvenik in orglar France Pavlič, potem je bil l. 1811. Janez Korban, kateremu je 2. maja l. 1817. Anton Zernetz sledil in do leta 1850. za silo učiteljaril. 1. janúvárija l. 1850. je bil začasno kot učitelj Jože Kastelec nastavljen ter je

14. junija 1852. l. bil „fasijon“ za učitelja sestavljen. Po tem fasijonu znašali so dohodki učitelja, cerkvenika in organista 161 gld. 56³/₄ kr. na leto, in je bilo to na višjem mestu v dan 24. avgusta 1852. l. potrjeno. Ker je bil Jože Kastelic le začasno za učitelja na Trebelnem, prišel je leta 1853. l. Jurij Uranič, ki je prej bil v Grafenbrunn na Koroškem za pravega učitelja; tačas so farani za redno poučevanje v šoli obljubili biro dva bokala pšenice od vsake zemlje, vendar nij dolgo tū ostal, ker mu je potem Jože Makovic iz Št. Jerneja nasledoval, a ta je moral službo popustiti, ker je zblaznil. 23. septembra 1862. l. nastopil je učiteljsko službo Primož Dolar, pa je leta 1866. iz službe stopil. Z dekretom s 17. oktobra 1866. l. prišel je učitelj Kristijan Lavrič v dan 9. novembra 1866. l. v službo za učitelja; tačas bilo je še staro šolsko poslopje z učilnico, kjer je komaj 50 učencev težko sedelo. A na prigovarjanje v. č. g. Janez Šuler-ja, župnika na Trebelnem, so že vzpomladi 1867. l. sezidali novo šolo, ki je bila v 6. mesecih dodelana; mej tem časom se je v cerkvi poučevalo. Novo šolsko poslopje je stalo okoli 2900 gld. gotovega denarja, vrh tega je morala cela fara z vožnjo in delom pomagati. Sosebno je tudi to znamenito, da je ranjki profesor France Metelko, ki je bil v Škocijanski fari rojen, tudi za zboljšanje učiteljeve plače v svoji oporoki 1100 gld. volil, obresti 42 gld. na leto se porabijo zdaj za vzdržanje šole. — Stari gradovi so: Čretež, ki je bil lastnina grofa Lamberg-a; leta 1770. je strela razdjala ta grad, vendar so razvaline še trdne in posebno znamenite ječe. Tudi v Statenbergu je bila grajščina, ki je zdaj lastnina gosp. bar. Berg-ova iz Mokronoga. Več grajščakov dalo je tudi „farovžu“ na Trebelnem 27 podložnikov, ki so mogli desetino odrajtovati in tlako delati. Nekdaj je bila pod Mirnovasjo cerkev sv. Jurija, a zdaj je ondi razvalina. Od Trebnjega po Štatenberski dolini je šla nekdanj Rimska cesta do Statenberga čez Česnjice, Trebelno, proti Mokronogu in dalje proti Krškem. (?) Pred nekoliko leti je profesor Alfons Müller tej poti sledil ter opisal v svojej knjigi „Emona“. Našel je znamenite starine, tako neko ploščo, ki je pri posestniku Matiju Nahtigalu v Česnjicah nad pečjo vzdana; neko ploščo z relifno podobo, ki je v cerkev sv. Martina v Statenbergu vzdana itd. Blizo „Solnčnega marofa“ je hribček, na katerem se dobivajo človeški kostenjaki; pred 3—4 leti je ondi neki posestnik podaljšal njivo in mej skrli našel človeški kostenjak; menda je mnogo gomil še, a dalje ni nihče več kopal.

(Dalje prih.)

D o p i s i.

Z Dunaja. Društvo »Komensky« na Dunaji izdalo je letno poročilo za 1883. l. To je leto, v katerem odprla se je češka šola na Dunaji. Vsacega Slovana razveselila je vest, da je po marsikaterih ovirah in težavah prvo slovansko pleme v avstrijski stolici našlo zrno pravice. Da bode to zrno kalilo, imeli smo trdno upanje in prepričanje. Najbolj radoval se je národ češki, vsaj njemu je šlo v prvi vrsti za slavo svojega imena, za prid svojemu ljudstvu. Poročilo izjavlja se takó: »V resnici ima ta prva češka šola za nas Čehe na Dunaji, kakor za ves národ češki globoki pomen in je, kakor bi rekli, podstava vse naše tukajšnje bodočnosti. Sestavljuje tako znatno število tukajšnjega prebivalstva, ne bili bi ničesa, ako bi z napravljanjem čeških učilišč ne iskali vsaj nekoliko obmejiti ogromno odnárodovanje češke mladeži naše. Že zdaj po preteku nekoliko mesecev javi se blagodejni učinek učilišča, imaje vpliv tudi na starše same, da celó na ostalo prebivalstvo češko«.

Šola bila je dovoljena 14. kimovca 1883. l. (po rekurzu proti krajnemu šolskemu svétu, ki je še v zadnjem trenutku spodtikaval se nad učnim načrtom — vsaj to moč ima!); 16. kimovca bilo je svečano odkritje v navzočnosti Dunajskih čeških društev in neizmerne števila čeških ljudi; 18. kimovca odprl se je en oddelek detišnice (otroške oskrbovalnice) in dva oddelka prvega razreda. Ker se je oglasilo od 15. kimovca do tedaj čez 500 otrok (mej njimi celo 50 nemških zaradi obilne podpore), pripravila se je do 22. kimovca tretja učilnica. Zdaj kaže nam poročilo sledeče oddelke in števila: Detišnica: 1. oddelek 53 otrok; 2. oddelek 64 otrok;

3. oddelek 50 otrok; vkup 167 otrok. Ljudska šola: 1. razred A. 53 dečkov; 1. razred B. 60 deklic; 1. razred C. 63 dečkov in deklic; vkup 174 dečkov in deklic. Temu pa dostavlja: »Akoravno je število otrok že v prvem letu tako ogromno, to ni niti peti del čeških otrok v tem okraji, (t. j. Favoriten, 10. okraj); naštetih bi jih mogli na tisoče in nezadostovala bi zanj niti tri enaka učilišča. Take razmere, če tudi ne tako prijazne, vladajo skoro v vseh Dunajskih okrajih, vzlasti pa v predmestjih, da celó v zunanjih občinah«.

Društvo »Komensky« prepustilo je ustanovljeno učilišče posebnemu šolskemu odboru po vzgledu »Ustředni Matice školské«, na katero se vedno naslanja. Samo pa deluje na ohranjenje tega dražega, a še dragocenejšega pridobitka. Koncem leta 1883. štelo je: 34 članov ustanovnih, 177 delajočih, 1084 podpirajočih, z letnimi doneski 2978 gld. 4 kr. Poleg te znatne svote, došlo je za leto 1882. 1042 gld. 89 kr., za l. 1883. 5845 gld. 32 kr. darov z Dunaja in iz vseh krajev Češkega.

Tudi učni pripomočki dohajali so obilo, tako šteje knjižnica 542 spisov v 644 zvezkih. Za božični večer napravil se je za revne otroke »vánoční stromek« (t. j. božično drevesce), ter nabralo v to svrhu 441 gld. 75 kr. in mnogo oblačila. »V prvo slišati je bilo pri tej priložnosti petja čeških otrok in lepo prednašanih pesnic, kar je pričujoče ganilo do solzá. Vzlasti matere počutile so se neizrečeno srečne, videče veliki napredek svojih ljubčkov«.

Iz računov društva vidi se sledeče: od prosinca 1883. l. do grudna prejelo in izdalo se je 21.406 gld. 85 kr., čistega imetja je 23.937 gld. 40 kr. Take ogromne svote v enem letu! Posebno razveseli se in strmí slovanski človek, ko pogleda na izkaz darov, od katerih se omenjajo le oni čez 10 gld. Mimo Dunajsko-čeških društev: Slovanska Beseda 336 gld., Záboj 158 gld., Pokrok 96 gld., Kollar 92 gld. i. t. d., moravsko-čeških društev, čeških časopisov (Narodny listy), čeških poslancev 1476 gld. donašale so založne denarnice po 100 — 10 gld. in okrajni odbori po 50 — 10 gld. Denarna sila češkega národa, še bolj njega požrtovalnost, je pač velikanska! In vender pravi »Poziv rojakom« za l. 1884. proti koncu: »Čehi! Národ majhen smo, a velike požrtovalnosti. Pomnite v tem trenutku, ko bolj kakor kdaj oziva se »Svoji k svojemu«, vsi Vi radodarni domoljubi, Vi domoljubna društva in družbe, na veliko ulogo društva »Komenskega« in z radodarno podporo prispnite k temu, da bi društvo ne poskrbelo samo za otroke jednega okraja Dunajskega, marveč izrulo vse tisoče čeških otrok iz naročja odnárodovanja, dokler poskrbelo ne bode se na drug način Doneski in darovi prijemajo se pod nadpisom: J. Krček na Dunaji, III., Beatrixgasse 18«.

Spominjam pa se besede polskega pesnika Mickiewicz-a: »Kdor nosi zrno na roci po mestu, in je vsacemu pokažuje, rekoč: Lej, veliko zrno imam! ta iz njega ne vzame nikacega užitka, a zrno se posuši. Ali kdor zakoplje zrno v zemljo, in čaka potrpežljivo nekoliko tednov, tedaj zrno požene rastlino, a rastlina klas, in kdor shrani zrnje v klasu za prihodnje leto, k življenju bodočemu, ta obdrži zrn sto, a iz teh sto tisoče tisuč«.

Zrno čeških rodoljubov na Dunaji je kalilo, pognalo krepko rastlino. Bog jim daj sporen klas in sadov sto tisuč tisuč!

H. T.

— V dan 4. t. m. so bili Židovi Leopoldovega mestnega okraja židane volje, ker je mestni odbor vsled šolske novelé šolo tega okraja slovesno izročil ravnatelju njihove vere. To se je zgodilo zavoljo tega, ker je ta šola pet let zaporedoma brojila poprečno okoli 2300 židovskih in le 1600 katoliških otrok.

— Te dni se je po nižje-avstrijskem deželnem šolskem svétu predložil naučnemu ministerstvu v potrjenje nov učni načrt za meščanske šole, kojega je izdelal nalašč v to svrhu izvoljeni komité.

Tudi naš deželni šolski svét je dovolil mnogim občinam olajšave za otroke 7. in 8. šolskega leta; vender je pri tej priliki opozoril okrajne šolske svéte, da se smejo po mestih in trgih le posameznim revnim rodbinam olajšave dovoljevati in pa da za učence meščanskih šol te olajšave ne veljajo.

Društvo »Deutschnationaler-Verein« je poslalo k našemu županu odposlanca, koje je vodil znani kričač Schönerer. Izročili so mu tisto spomenico, o kateri sem Vam bil že pisal, da se namreč morajo na Dunaji nameščevati učitelji in uradniki izključljivo nemške národnosti. A župan se je tem napetnejem modro odrezal, naglaševaje, da sta se pri oddaji služeb magistrat in mestni zastop vedno strogo ravnala po obstoječih zakonih, sicer pa da so tudi že poprej pri enakih sposobnostih imeli Dunajčanje prednost.

Znano Vam je morda, da se je hotelo osnovati društvo pod imenom »Deutsch-österreich. Lehrerbund«, a ministerstvo pravil ni hotelo potrditi. Zdaj so se pa njegovi snovatelji po znanem dr. Weitlof-u pritožili na državno sodišče. Tukaj smo jako radovedni na izid te pritožbe.

Od Savinje. Dolg nos je dobil. — Kdo pa? čujem vprašati radovedne čitatelje. — Vedite, da nihče drugi, nego naš iz samih hudih oponentov zdani vladni sestavljeni deželni šolski svet. Njihova zagrizenost sega tako daleč, da so mislili malo nagajati še celo svojemu deželanu, gospodu naučnemu ministru. Stvar je pa ta: tudi na Štajerskem so nekatere občine, ležeče po hribih, kojih prebivalci se pečajo obilno z živinorejo in tedaj zares potrebujejo otrok 13. in 14. leta pri paši živine — prosile za olajšavo šolskega obiskovanja. Toda naš deželni šolski svet se je delal, kakor bi šolska novela za to deželo ne bila veljavna, zato je zabacnil vse prošnje. A njegova glorijska je malo časa trajala, kajti občine so vložile pritožbo gospodu naučnemu ministru, in ta je zdaj po okrajnih glavarstvih pozval te občine, naj še enkrat prosijo deželni šolski svet za olajšavo; in to se je tudi zgodilo. Jako smo zdaj radovedni, kaj bode graška gospoda s temi prošnjami naredila. Po mojih mislih je le dvoje mogoče: ali šolski svet prošnje zavrže, ali pa prej neuslišane prošnje usliši. Vsakako nič kaj prijetni položaj, katerega so si pa oponentje s svojim kljubovanjem popolnem zaslužili. S—

Z Roba pri Velikih Laščah, v dan 5. marcija t. l. V ponedeljek popol. ob 5. uri je tukaj na nagloma za pljučnico umrl učitelj g. Edvard Raktelj, sin g. Josipa Raktelja, nadučitelja v Ribnici. Star je bil še le 24 let. Pôvod kratki bolezn, bilo je že poprešnje slabo zdravje in pa prehlajenje. Pokojnik je bil zelo muzikalčen; igral je izvrstno glasovir, orglje in gosli, ter je bil tudi dober pavec. Že v Ljubljani je bil povsod zelo priljubljen, ker si je z igranjem glasovira marsikaj zaslužil, da je lažje materijalno izhajal. Kot učitelj je imel vrh teh dobrih lastnosti še to, da je bil dobrosrčnega in prav ljudega značaja, kar mu je pri občevanju z ljudmi in z učenci veliko koristilo. Že na njegovi prvi službi v Dobropoljih je bil zelo priljubljen, veliko bolj pa še na Robu, kamor je začetkoma šolskega leta 1883/4. prišel kot začasni učitelj. To se je videlo pri njegovem pogrebu. Njegova rakev bila je ovenčana z vsemi mogočimi cveticami in venci. Polno ljudi trlo se je ves čas, ko je ležal na odru, h kropitvi, in ljudje so prostovoljno čuvanje čez noč prevzeli. K pogrebu, katero je bilo v sredo zjutraj ob 9. uri z biljami in s črno mašo, prišli so bili vsi gosp. učitelji iz Ribnice, Velikih Lašč, Dobropolj in iz Škocijana. Prišle so tudi k pogrebu gospod. učiteljice iz Ribnice in iz Velikih Lašč. Bili so pri pogrebu tudi vsi namestovalci tukajšnjih šolskih občin, kar priča, da je bil pokojnik tu zelo priljubljen. Da nij bilo več g. g. tovarišev, pripisati je temu, da bolj oddaljeni niso mogli zaradi tega priti, ker niso sploh za naglo smrt umrlega zvedeli, ker je pot silno slaba in ker je bil pogreb zjutraj. Na grobu so mu g. g. tovariši zapeli »Tiha jamica«. Vsem nazočim se je milo storilo po ljubeznjivem, mlademu učitelju, kateri je v cvetji svoje mladosti moral iti v krilo črne zemlje. Pokojnik se je ves čas svojega šolanja mnogo trudil, da je mogel v Ljubljani živeti, in zdaj, ko je prišel do kruha, moral je v — večnost. Velika žalost je tudi za stariše, kateri so svoj težko zasluženi kruh z njim delili in zdaj, ko so ga videli preskrbljenega, moral jih je zapustiti. Tudi mi, njegovi tovariši in prijatelji, žalujemo na prezgodnji gomili njegovi. Naj v miru počiva!

Z Vinice pri Črnomlju. (Zahvala.) Gospod Ivan Tomšič, odlikovani c. k. učitelj, urednik in založnik »Vrteca« v Ljubljani, blagovolil je podariti tukajšnji šolski bukvarnici »Vrtec« od leta 1877., s kojim darom dopolnili so se vsi letniki »Vrteca«. Za ta blagi dar se v imenu šolske mladeži najtopleje zahvaljujeta

Juri König,

Franjo Ks. Trošt,

prvomestnik krajnega šolskega sveta.

nadučitelj.

Iz Ljubljane. Iz seje c. k. deželnega šolskega sveta v dan 28. febr. t. l. Neka pritožba zaradi izšolanja in všolanja se zavrne. — Po nasvetu okrajnega šolskega sveta v Kameniku se učiteljska služba v Vodich postavi iz III. v II. plačilni razred (s 500 gold. letne plače od 1. marcija t. l.) — Ukrene se potrebno o razširjanju dveh enorazrednic v dvorazrednici. — Reši se pritožba nekega učitelja o nepripoznanosti starostni dokladi. — Prošnja učiteljeve vdove, da bi se ji povikšala pokojnina, odda se kranjskemu dež. odboru. — Po poročilu vodstev srednjih šol o vzprejemni preizkušnji (v I. razred srednjih šol) poroča se slavnemu naučnemu ministerstvu. — Profesorju na srednji šoli prisodi se petletna doklada. — Po nasvetu učiteljstva se mestno izključi učenec iz tukajšnje srednje šole. — Dve učiteljski službi se zatrdno postaviti. — Poročilo deželnega šolskega nadzornika za ljudske šole se jemlje na znanje. — Prošnja nekega učitelja, da bi ne poučeval toliko ur, se ne usliši. — Rešijo se pritožbe o kaznih za šolske zamude in prošnje za nagrade in denarne podpore.

— Preizkušnje o učiteljski sposobnosti za splošne ljudske in meščanske šole bodo v Ljubljani pri c. k. izpraševalni komisiji v dan 21. aprila t. l. in naslednje dneve. Kandidati in kandidatkinje, ki hočejo priti k preizkušnji, naj svoje prošnje vpošljejo pôtom dotičnih šolskih oblasti najdalj do 11. aprila t. l. vodstvu c. k. izpraševalne komisije za občne ljudske in meščanske šole.

— Zoper novoletna darila poslal je gospod naučni minister vsem deželnim šolskim svetom okrožnico (z 29. jan. 1884. l. št. 1825.), v kateri pravi, da na nekaterih ljudskih šolah direktnim ali indirektnim načinom šolskim voditeljem ali učiteljem deca ob novem letu donšajo daril. Šolske oblasti se torej pozivljajo, zabranjevati v smislu in po naredbah odloka s 17. jun. 1873. l. z vso odločnostjo to razvado, ki neopravičeno obtežuje stariše. (Na Kranjskem so bila taka darila pač bele vrane.)

— Enketa za oskrbo slovenskih beril in slovnice za mestne ljudske šole, ki je bila izvoljena v izredni skupščini Ljubljanskih ljudskih učiteljev v dan 20. dec. pr. l., sešla se je 2. t. m. v mestni dvorani prvokrat. Ko se je okrajni šolski nadzornik g. vitez Gariboldi, kot ud te enkete pismeno odpovedal, začela se je seja pod predsedništvom mestnega župana g. P. Grasselli-ja. Po g. prof. Senekovičevem predlogu voli se za predsednika tej enketi A. Praprotnik, za zapisnikarja pa g. A. Žumer. Določilo se je, da se bodo najprej sestavljale slovensko-nemške slovnice (za poučevanje v drugem deželnem jeziku), ker teh nam zdaj najbolj manjka. Najpred se bode sestavil načrt za I. in II. slovensko-nemško slovnico (za III. in IV. razred). Ta načrt bodo sestavili gg. Fr. Raktelj, Iv. Tomšič in A. Žumer, in se bode potem vsem gg. udom te enkete poslal »ad circulandum«, da ga vsak pregleda pred prihodnjo sejo. — Poudarjala se je tudi potreba, da bi se pregledale slovnice, katere rabijo drugim Slovanom (recimo: Čehom, Poljakom, Hrvatom i. dr.) pri pouku družega deželnega jezika. Naročilo se je tedaj predsedniku, da naj pri c. k. založbi šolskih knjig na Dunaji naroči takih knjig, ki se bodo potem primerjale z našimi slovensko-nemškimi slovnici.

— Nova okrajna šolska nadzornika. Slavno c. k. ministerstvo za bogočastje in uk je imenovalo profesorja na c. k. višji realki v Ljubljani g. And. Senekoviča šolskim okrajnim nadzornikom v Radovljiškem okraji na Gorenjskem, in ravnatelja na c. k. izobraževalnici za učitelje in učiteljice g. Blaža Hrovath-a okrajnim šolskim nadzornikom v Kočevskem okraji, oba za ostalo funkcijsko dōbo.

— Milost Nj. Veličanstva je z najvišjim sklepom z 12. febr. t. l. bivšemu učitelju v Šiški, g. Jakobu Žebretu, pravne posledke kazenske obsodbe prizanesti blagovolila. Vsled te velike cesarske milosti se sme imenovani učitelj zopet nastaviti.

— Učenci in učenke »Glasbene Matic« so imeli v nedeljo v dan 9. t. m. ob 2. popoldne v čitalnični dvorani poluletno preizkušnjo, katera se je prav slovesno in dostojno vršila. Navzoči so bili tudi c. k. deželni predsednik gospod baron Winkler, mestni župan, nekateri deželni poslanci in dr. Priznati se mora, da je ta društvena šola dobro uravnana in da učenci in učenke, ki se učé na gosli in klavir, v njej izvrstno napredujejo.

— Kranjska hranilnica je kakor druga leta, tudi letos odprla svoje zaklade, ter za občno koristne in dobrodelne namene darovala: ubožnemu zavodu 2350 gld.; za podpore potrebne gimnazijce: v Ljubljani 200 gld.; v Kranji 50 gld.; v Kočevji 200 gld.; v Rudolfovem 100 gld.; za realce v Ljubljani 200 gld.; učiteljskemu izobraževališču v Ljubljani 100 gld.; I. mestni ljudski šoli 150 gld.; II. mestni ljudski šoli 250 gld.; »Narodni šoli« 200 gld.; za Schulpfennig 200 gld.; za razdelitev učil ubogim deklicam pri Uršulinkah v Ljubljani 200 gld.; pri Uršulinkah v Škofjeh Loki 100 gld.; protestantovske šoli 350 gld.; za šolsko mladino na deškeji ljudskeji šoli v Rudolfovem 100 gld.; na dekliskeji ljudskeji šoli 50 gld.; za revne učence podkavske šole 100 gld.; za revne učenke na tukajšnjeji dekliskeji šoli 100 gld.; za kandidatinje učiteljstva na izobraževališči 100 gld.; na dekliskeji šoli v Kočevji 50 gld.; za gorenje razrede meščanske šole na Krškem (za kranjske učence 50 gld.; za učence šole na barji 50 gld.; za obrtne pripravljalne šole 1. in 2. razred 100 gld.; za filharmonično društvo vkupe 800 gld.; »Glasbeni Matici« 50 gld.; zavodu otročičev 200 gld.; bolnišnemu podpornemu društvu 100 gld.; prostovoljni požarni brambi 500 gld.; otročej bolnici Elizabetišče 200 gld.; v podporo iz bolnice odpuščenih ozdravelih 200 gld.; za prosto hrano ubogim kranjskim vseučilišnikom v Gradci 100 gld.; za delavsko bolnišno in invalidno blagajno 100 gld.; društvu tiskarjev itd. 50 gld.; delavskemu izobraževalnemu društvu 50 gld.; gledališču 450 gld.; društvu kat. rokodelskih pomočnikov 50 gld.; Vincencijevemu društvu za podporo hiralnice 200 gld.; deškemu pribežališču 200 gld.; deškemu sirotišču 300 gld.; dekliskemu sirotišču 200 gld.; Vincencijevi konferenci sv. Jakoba 100 gld.; društvu zdravnikov na Kranjskem 300 gld.; kranjskemu muzeju za predzgodovinska izkopavanja 200 gld.; čebelarskemu društvu 50 gld.; patrijotičnemu pomočnemu gospejskemu društvu za Kranjsko 600 gld.; hranilnemu in posojilnemu društvu 200 gld.; strokovneji šoli za lésno obrt v Kočevji 500 gld.; ribiškemu društvu 50 gld.; društvu dam kršč. ljubezni sv. Vincencija de Pavla vsega vkupe 600 gld.; trgovskemu

bolniškemu in penzijskemu društvu v Ljubljani 300 gld.; c. kr. dež. vladi za napravo nujno potrebnih ljudskih šol na Kranjskem 6000 gld.; ljudske kuhinji (za dijake) 50 gld.; za izdajo pisemske in registne knjige vojvodine Kranjske 200 gld.; nemško-avstrijskemu planinskemu društvu (oddelek Kranjska) 200 gld.; novemu tiskarskemu društvu v Kranjski 150 gld.; prostovoljnim požarnim brambam: v Črnomlju 200 gld., v Ratečah 100 gld., v Höflernu 40 gld., v Radovljici 100 gld., v Kropi 100 gld., v Metliki 100 gld.; v Dolenjem Logatci 60 gld., v Horjulu 30 gld., v Kočevji 200 gld., Kočevkeji Reki 50 gld., v Vipavi 50 gld.; kmetijski družbi za živinsko razstavo 500 gld.; za obrtno šolo 100 gld.; čitalnici za podelitev obleke otrokom 250 gld.; za Božičnico v zavodu otročičev 200 gld., vkupe 20.580 gld.

— Zahvala. Slavno društvo »Kranjske hranilnice« je v svojem občnem zboru v dan 6. t. m. v podporo ubogih učencev na I. mestni 5razr. deški ljudski šoli darovalo 150 gold., in tako tudi v podporo ubogih rokodelčičev v tukajšnji obrtni pripravljavni šoli 50 gold. Za toliko blagosrčno darilo se v imenu uboge šolske mladine slavnemu društvu kranjske hranilnice presrčno zahvaljuje

voditeljstvo I. mestne 5razr. deške ljudske šole

v Ljubljani, v dan 8. marcija 1884. l.

Andr. Praprotnik,
šolski voditelj.

Raznoterosti.

— **Osrednja c. k. komisija** objavlja ravnokar podatke vsega šolstva od 1871. — 1882. l., iz kojih navedemo, kar se ljudskega šolstva tiče, sledeče: Šol je bilo 1871. l. 13.815, a 1882. l. 15.885. Učitelj je bilo 1871. l. 19.568, a 1882. l. 39.843. Učiteljic je bilo 1871. l. 2379, a 1882. l. 11.328. Otrok za šolo sposobnih je bilo poprečno: 3,099.000, a šolo v resnici obiskovalo je 1871. l. samo 1,820.710 otrok, a 1882. l. pa že 2,591.284. Toda ravno iz poslednjega števila je razvidno, kako velik razloček je še mej za šolo godnimi in šolo obiskajočimi otroki. Obrtnijskih šol je bilo 1871. l. 11.600, a 1882. l. 31.754, zares ponosno število, mej kojim smo pa Slovenci jako slabo zastopani. Čegava krivda je to?

— **Naredbe o slučajih nalezljivih bolezni**, koje so bile do zdaj veljavne samo za nižje Avstrijsko, je naučno ministerstvo zaukazalo raztegniti za vse kronovine. — Tudi nekaj zelo pičlih okrajšav uradnih šolskih spisov je imenovano ministerstvo dovolilo, mej kojimi pa samo dvakratne razdelitve šolskih naznanil zaman iščemo, dasiravno je učiteljstvo že tolikokrat o tem željo izrekalo.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na dvorazrednici na Studencu (Bründel), II. učit. služba s 400 gld. letne plače in s stanovanjem (zatržno, ali začasno). Prošnje naj se oddajajo pri c. k. okrajnem šolskem svetu v Krškem do 20. marca t. l. — Na enorazrednici v Grahovem, učit. služba s 450 gld. letne plače in s stanovanjem. Prošnje naj se oddajajo pri c. k. okrajnem šolskem svetu v Logatci do konca meseca marcija t. l.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Na mestnih deških ljudskih šolah sta dobila službi I. vrste gg. Belè Jan. in Ant. Razinger; službe II. vrste pa gg.: Bahovec Fr., Pavlin Fr., Travnar Jos. in Furlan Jak.

Gosp. Janez Okorn gre začasno iz Trnovega v Postojino, in g. Jak. Dimnik iz Postojine začasno v Trnovo. — Gosp. Jos. Rustija gre iz Lozice začasno v Šent-Vid pri Vipavi; v Lozice pa pride začasno g. Fr. Česnik. — Gosp. Miroslav Pechani, potrj. učit. kandidat, pride začasno za II. učitelja v Trebno. — Gosp. Hočevnar pride z Rake na Jesenice (na Dolenjskem). Gspđ. Donati gre iz Sevnice na Čatež (v Krški okraj), in g. Jan. Šuligoj, učitelj z Goriškega, na Rako. — G. Jan. Treven, nadučitelj na Blokah, je zatržno postavljen.

Na Štajerskem. Gosp. Klopčič, učitelj v Šent-Petru v Savinjski dolini, postal je nadučitelj ravno tu. — Gosp. J. Boštjančič, učitelj na Blanci, gre v pokoj. — Gosp. Ulčar, nadučitelj pri sv. Petru pod sv. Gorami, je umrl. R. I. P.!